

ปนัดดา โปธินาม. 2560. “การศึกษาและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดกาฬสินธุ์” ใน วารสารวิถีสังคมมนุษย์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน.
หน้า 191-206.

การศึกษาและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดกาฬสินธุ์

The Study of the Managerial Development
of Community Enterprise in Kalasin Province.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปนัดดา โฟธินาม*

Assist.Prof.Dr.Panatda Phothinam

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์,ดร. สาขาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ศึกษาและพัฒนากาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการฝึกอบรม 5 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำ และแบบสอบถามการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีปัจจัยด้านการบริหาร 5 ปัจจัยมีความสำคัญในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการตลาด และด้านทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ 2) หลังการฝึกอบรมพบว่ามีระดับการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สูงขึ้นกว่าก่อนฝึกอบรม

คำสำคัญ : การจัดการ, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research aims to study and develop the management of community enterprise in Kalasin province. A sampled group, selected by using purposive technique, included 18 groups of community enterprise in Kalasin province. A seminar handbook and a questionnaire were used as research instruments. The contents inside the handbook comprised of five aspects of knowledge-finance, marketing, production, human resource and leadership. In data analysis procedure, mean and standard deviation was applied. The results showed that 1) there are five aspects of group management that levels of each aspects are significantly high, respectively. 2) The level of community enterprise management was found higher after attended the seminar.

Keywords: Management, Community Enterprise

บทนำ

แนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ซึ่งในระยะแรกๆ รัฐบาลไทยพยายามพัฒนาประเทศโดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเบื้องต้นก่อน เพราะมีความเชื่อว่า หากเศรษฐกิจดี ประชาชนก็จะอยู่ดีมีความสุข รัฐบาลจึงได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก (สุวกิจ ศรีปัดถา, 2549:1) กล่าวคือ เน้นการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การคมนาคม ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการจัดสร้างระบบชลประทานอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เป็นศักยภาพของสังคมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจต่อไป

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ได้อัญเชิญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เน้นแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุลด้านเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาในช่วงดังกล่าว คือ การมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนา โดยเน้นการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบทให้พึ่งตนเองได้มีเศรษฐกิจชุมชนมั่นคงและเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของราษฎรในชนบท ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนครอบครัวชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และบริหารภายใต้ความร่วมมือของภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน โดยองค์กรชาวบ้านด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนากิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554:3)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) มีแนวคิดต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติและขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง

การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในทุกมิติการพัฒนาต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัย

เสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญและเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน

การพัฒนาชนบทที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและองค์กรประชาชนอื่นๆ ได้เสนอทางเลือกซึ่งสอดคล้องกับสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ การทำเกษตรผสมผสาน เกษตร ธรรมชาติ และงานธุรกิจชุมชน การเกษตรแบบผสมผสานเป็นทางออกของการเอาชนะ ความแห้งแล้ง เพื่อผลิตอาหารโดยเน้นการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก ซึ่งไม่ก่อให้เกิดรายได้ สู้ครอบครัว เกษตรกรจึงพยายามที่จะแสวงหาหนทางที่จะสร้างเศรษฐกิจใหม่ให้กับสังคม ของตนเอง โดยเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายก่อให้เกิดเป็น ธุรกิจชุมชนขึ้น และธุรกิจบางอย่างก็เป็นที่ยอมรับของตลาดสามารถสร้างรายได้ที่ดีให้กับ เกษตรกร กิจกรรมของธุรกิจชุมชนมักมาจากอุตสาหกรรมที่ทำกันในครัวเรือนของ ชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่ และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการ การอาศัยแรงงาน เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ย่อมก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่ากิจกรรมขนาดใหญ่และ ยังช่วยทำให้เกิดการกระจายรายได้ เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วย

จากการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนมีอาชีพและมีรายได้จากการผลิตสินค้า และบริการดังกล่าว เพื่อให้ชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้าที่มี อยู่มากมาย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ยังมีขนาดไม่ถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) หรือ สหกรณ์แต่เป็นธุรกิจที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง จึงได้มีพระ ราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐาน ของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขัน ทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ ของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น ซึ่งประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การรวมตัวของเกษตรกร ในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย การ

ส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถทางการจัดการตรงตามความต้องการที่แท้จริง และทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

จังหวัดกาฬสินธุ์ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย แหล่งน้ำ หนอง และพื้นที่ในการทำเกษตร ในขณะที่ด้วยกันรายได้จากการทำการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเกษตรจึงมีความต้องการที่จะหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้เข้าสู่ครอบครัวนอกเหนือจากรายได้ทางการเกษตรที่สามารถผลิตตามช่วงฤดูกาลเท่านั้น ดังนั้นจึงมีแนวคิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นเพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆร่วมกัน จังหวัดกาฬสินธุ์มีกลุ่มวิสาหกิจที่มีการรวมกลุ่มกัน และมีการจดทะเบียนประมาณ 1,516 แห่ง จำนวนสมาชิก 25,113 คนและมีการประกอบการจริงจำนวน 1,267 แห่ง จำนวนสมาชิก 21,645 คน แบ่งเป็นประเภทของกลุ่มวิสาหกิจ 24 ประเภท และประเภทที่มีจำนวนมากที่สุด เรียงลำดับ 5 ประเภท ได้แก่ การผลิตพืช จำนวน 355 แห่ง ผลิตภัณฑ์ผ้าทอเสื้อผ้า จำนวน 251 แห่ง การผลิตปศุสัตว์ จำนวน 220 แห่ง การผลิตปัจจัยการผลิต จำนวน 136 แห่ง และการผลิตสินค้าอื่นๆ จำนวน 127 แห่ง จากจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด มีการประเมินศักยภาพ และคัดเลือกให้เป็นวิสาหกิจชุมชนเด่น จำนวน 92 แห่ง (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์, 2554)

ถึงแม้ว่าวิสาหกิจชุมชนจะเป็นทางเลือกทางหนึ่งในการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนก็ตาม แต่การดำเนินงานธุรกิจชุมชนก็ประสบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ทั้งด้านเงินทุนหมุนเวียน การขาดทักษะในการบริหารจัดการที่ดี ผู้นำไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการ การขาดทักษะและเทคนิคใหม่ๆในการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือการพัฒนาองค์กร เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวน่าสนใจในการศึกษาหาสาเหตุที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยยึดการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นด้วยการพัฒนาและสร้างรูปแบบการรวมกลุ่มของสมาชิกให้ชัดเจนมากขึ้น การเข้าสู่รูปแบบการจัดการที่ดี รวมทั้งช่วยพัฒนาเครือข่ายของชุมชนในการบริหารจัดการและเกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มอย่างเข้มแข็ง มีการบริหารสมาชิกกันเองภายในกลุ่มสมาชิกด้วยกันโดยอาศัยหลักการ

“ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมบริหาร” การนำแนวคิดทางการบริหารธุรกิจมาประยุกต์ให้เหมาะสม เพื่อให้มีการพัฒนาและสร้างสรรค์ในการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยการส่งเสริม ด้านรูปแบบการจัดการกลุ่ม รูปแบบการจัดการผลิต รูปแบบการจัดการทางการตลาด และรูปแบบการจัดทำบัญชี เพื่อให้การทำงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งและความยั่งยืนโดยการวิจัยที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนนำไปสู่การพึ่งตนเองของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตและระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 92 กลุ่ม ในจังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวน 18 กลุ่ม ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดีเด่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ คือแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 3 การบริหารตลาด หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ การประเมินผลลัพธ์ หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์, 2554) จำนวน 18 อำเภอ อำเภอละ 1 กลุ่ม ได้แก่ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอดอนจาน อำเภอสมเด็จ อำเภอนามน อำเภอท่าคันโท อำเภอหนองกุงศรี อำเภอกมลาไสย อำเภอสามชัย อำเภอห้วยเม็ก อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอนาคู อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอเขาวง อำเภอฆ้องชัย อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอยางตลาด อำเภอร่องคำ และ อำเภอคำม่วง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง น้อยที่สุด

2.2 คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้องชี้แจง วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานวิจัยและรับฟังข้อเสนอแนะในการวางแผน และการวิจัยร่วมกัน

2. สํารวจ และศึกษาข้อมูล ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งข้อมูลจากเอกสาร ทัศนีย์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

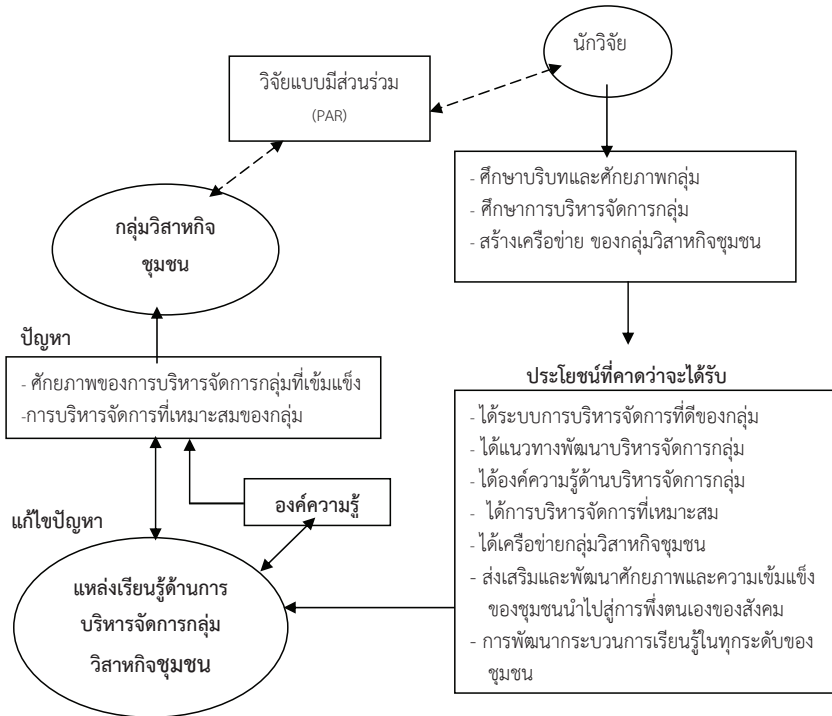
3. ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมของประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม รวมทั้งตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้ง วิเคราะห์ข้อมูลด้านศักยภาพของกลุ่มเพื่อศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยวิธีการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

4. ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาและเพิ่มทักษะการบริหารให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติและติดตามและประเมินผลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์

5. ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างเครือข่าย โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมงานวิจัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ที่สนใจ หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วม

ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกที่เป็นตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในการบริหารจัดการนั้นมีปัจจัยที่สำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่สำคัญได้แก่ ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านการตลาด ปัจจัยด้านการผลิต ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ใช้แบบสอบถาม มีผลการวิเคราะห์ตามลำดับ

ดังนี้ ปัจจัยในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยรวม มีความสำคัญในระดับมาก ($\bar{x} = 3.69$) โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.72$) ด้านการผลิต ($\bar{x} = 3.70$) ด้านการเงิน ($\bar{x} = 3.69$) ด้านการตลาด ($\bar{x} = 3.68$) และ ด้านทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{x} = 3.65$)

2. การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมารวบรวมกันวิเคราะห์กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมเวทีชุมชน การประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 18 กลุ่ม 18 อำเภอ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการของกลุ่ม

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์การดำเนินงาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้แทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สถาบันการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิจัยทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่ม ทราบถึงบทบาทการบริหาร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการทั้ง 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำ รวมทั้งการบริหารกลุ่มในสถานการณ์ปัจจุบันทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค รวมทั้งสถานการณ์ของคู่แข่ง รวมทั้งบทบาทของนโยบายภาครัฐที่มีผลต่อการบริหารจัดการกลุ่ม และได้นำไปจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 ผลการจัดฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรการเพิ่มทักษะการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มและพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำ ต่อไป

สรุปผลและอภิปรายผล

1. การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลจากการศึกษาด้านการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าการปัจจัยที่สำคัญในการจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์มี 5 ปัจจัย โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ คือ

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านภาวะผู้นำมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) ซึ่งการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการภาวะผู้นำ ลักษณะของผู้นำที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่ ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ มีความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ และสามารถแก้ไข ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและมีความ ยั่งยืนได้ ขึ้นอยู่กับบทบาทและศักยภาพของผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศน์ มหารัตนสกุล (2551:73) ผู้นำเป็นผู้บริหารที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน ให้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ผู้นำเป็นผู้ที่ใช้ ศิลปะความเป็นผู้นำ โน้มน้าวบุคคลซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามให้เกิดการคล้อยตามและยอมรับ พร้อมทั้งจะทุ่มเทและใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ซึ่งในการทำงานในองค์กรร่วมกัน บทบาทของผู้นำจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย และสามารถแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆได้เป็นอย่างดีเกิดการยอมรับในองค์กรนั้นๆ

1.2 ปัจจัยด้านการผลิต ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) ซึ่งการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตจะเกี่ยวข้องกับ การกำหนดคุณสมบัติของวัตถุดิบ วัตถุดิบมีความเพียงพอต่อ ปริมาณการผลิต ผลิตทันต่อความต้องการของตลาด และการใช้เทคโนโลยีร่วมใน กระบวนการผลิต มีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าก่อนนำออกจำหน่าย กระบวนการ ดังกล่าวจะช่วยในการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการผลิต และส่งผลต่อคุณภาพของ ผลิตภันต์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พรพรม พรมเทศ (2551 : 193) การผลิตคือการพัฒนา และบริหารกิจกรรมต่างๆในการแปรสภาพทรัพยากรให้เป็นสินค้าและบริการ รวมทั้งการ วางแผนและการออกแบบ การควบคุม การจัดส่ง คุณภาพ และผลิตภาพ ซึ่งหัวใจสำคัญ ของการจัดการผลิตคือกระบวนการแปรสภาพจากปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ แรงงาน เงิน วัสดุ และพลังงาน ให้กลายเป็น (Output) ได้แก่ สินค้า บริการและ ความคิด

กระบวนการแปรสภาพเป็นการรวมปัจจัยนำเข้าที่หลากหลาย เพื่อใช้เครื่องมือ กระบวนการบริหาร และเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้ได้อย่างมีคุณภาพ

1.3 ปัจจัยด้านการเงิน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{x} = 3.69$) อาจกล่าวได้ว่า เงินเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น เงินนับเป็นจุดเริ่มต้นของต้นทุนของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการบริหารด้านการเงินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับ การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการเงิน การระดมเงิน และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ดังนั้นการบริหารด้านการเงินจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ญัตติพณฺห์ เจริญนันทน์ (2548 : 80) เงินเป็นปัจจัยในการประกอบธุรกิจที่สำคัญในปัจจุบัน ผู้บริหารไม่เพียงแต่จะต้องจัดสรรเงินให้เพียงพอต่อการดำเนินงานของธุรกิจเท่านั้น แต่ต้องสามารถบริหารเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สร้างต้นทุนที่ไม่จำเป็นซึ่งเป็นภาระให้แก่ธุรกิจ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ระบบเศรษฐกิจมีการพัฒนามาก ทำให้ตลาดเงินและตลาดทุนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์และข้อจำกัดของระบบและเครื่องมือทางการเงินเพื่อที่จะตัดสินใจดำเนินการและเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจ ผู้บริหารจึงต้องมีข้อมูลที่สำคัญถูกต้องและแม่นยำเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ที่ต้องอาศัยข้อมูลด้านการเงินเกิดจากกระบวนการบัญชีของกิจการ ระบบการบัญชีซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน อันแสดงถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจ ขนาดย่อมเป็นจำนวนมากจะพบปัญหา ด้านการเงินและมีการบันทึกทางการเงินบัญชีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้บริหารและเจ้าของธุรกิจมีข้อมูล ด้านการเงินน้อย ซึ่งเป็นอันตรายต่อการตัดสินใจ

1.4 ปัจจัยด้านการตลาด ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) ซึ่งการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดจะเกี่ยวข้องกับการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ราคาของผลิตภัณฑ์เป็นมาตรฐานเดียวกัน การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการขาย กิจกรรมและกระบวนการต่างๆในการบริหารด้านการตลาด ดังกล่าวส่งผลให้การบริหารด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ นันทสารี สุขโต (2555 : 2) การตลาดมีบทบาทที่สำคัญเนื่องจากการผลิตที่มุ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งในชุมชนเดียวกัน หรือต่างชุมชน การสร้างผลผลิตเพื่อเลี้ยงตนเอง และประกอบอาชีพเพื่อหารายได้ ส่งผลให้มี

คุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ธุรกิจจึงต้องมีการปรับตัวและพัฒนาความคิดในการบริหารในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อความสำเร็จและความอยู่รอด รวมทั้งคู่แข่งทางการตลาด การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ การบริหารด้านราคา และการส่งเสริมการตลาดอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปได้

1.5 ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยการบริหารวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$) ซึ่งการบริหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การคัดเลือกประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม การกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มที่ชัดเจน มีการพัฒนาสมาชิกกลุ่มด้วยการฝึกอบรม การให้ความรู้และการศึกษาดูงาน การจ่ายค่าตอบแทนให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างเสมอภาคและยุติธรรม กระบวนการบริหารด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างขวัญและกำลังใจกับสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งการสร้างสามัคคี การบริหารทรัพยากรมนุษย์นับเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้การทำงานของกลุ่มสามารถดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรพัฒนา ยาวีราช (2556 : 139) การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญของการปฏิบัติงานภายในองค์กร โดยอาศัยบุคลากรทุกฝ่ายในการทำงานอย่างมีคุณค่าเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมจะช่วยให้พนักงานมีความรู้สึกในการทำงานที่ดีและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มผลผลิตในองค์กรมาจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดี และการจัดการทรัพยากรทางการบริหารที่ดี ซึ่งผู้บริหารควรทราบแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันในสภาวะการแข่งขันที่ท้าทายความสามารถของบุคลากร ผู้บริหารควรเข้าใจการวางกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การจูงใจในรูปแบบต่างๆ ข้อกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และความมีจริยธรรมต่อพนักงานในองค์กร

2. การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

จากการวิจัยด้านการบริหารจัดการทำให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญในการบริหาร ผู้วิจัยจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในด้านปัจจัยการบริหารต่างๆ ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านภาวะผู้นำ ซึ่งในการ

อบรมหลักสูตรระยะสั้นนี้มีทั้งความรู้ทางทฤษฎี และเพิ่มทักษะด้วยการปฏิบัติ ประกอบด้วย ด้านการเงิน ฝึกการทำบัญชีอย่างง่าย ด้านการตลาด ฝึกการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาด ด้านการผลิต ฝึกการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ฝึกสมาชิกกลุ่มให้มียุทธศาสตร์ความรู้และรักสามัคคีในการทำงานรวมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจ ด้านภาวะผู้นำ ฝึกปฏิบัติการเป็นผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการฝึกอบรมดังกล่าว ทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารที่ดีของแต่ละกลุ่มสามารถนำไปปรับใช้ในการบริหาร และได้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมของแต่ละกลุ่มต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปใช้กับทุกกลุ่มในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2548). **การบริหารธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นันทสารี สุขโต. (2555). **การตลาดระดับโลก**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : บริษัท ทริบเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- ประเวศน์ รัตนสกุล. (2551). **องค์การวิวัฒน์&โลกวิวัฒน์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวัน.
- พรพรหม พรหมเทศ. (2551). **ธุรกิจเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.
- สุวกิจ ศรีปัดดา. (2549). **รายงานการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดกาฬสินธุ์. (2554). **รายงานข้อมูลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนประจำปี 2554**. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง**. กองศึกษาและเผยแพร่การพัฒนาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปีที่ 18 ฉบับที่ 5 พฤษภาคม 2554.